

Újévi szokások az oroszoknál

Oroszországban minden ünnepnek megvannak a maga külön szokásai és nemzeti dalai, s ez utóbbiak közt vannak olyanok is, melyek már évszázadok óta feledésbe ment szokásokra vonatkoznak; a nép hűségesen megőrzé azokat, bár eredeti értelmökről, mellyel az ős pogány időkben bírtak, még talán fogalma sincs már. E régi nemzeti s egyszersmind vallásos dalok között alig van olyan, melyben a nép egykori vallásának nyomai oly észrevehetőleg megmaradtak volna, mint azokban, melyeket így karácsony és újév körül szoktak énekelni, főképen Kis- és Fehér-Oroszországban. E dalokat *kolyadkinak*, magát a karácsony ünnepét pedig, mely karácsony estéjétől vízkeresztig (január 6.) tart,

kolyadának

vagy

koledának

nevezik. Ralston „Az orosz nép dalai” című munkájában érdekesen ismerteti az orosz karácsonyi és újévi dalait és szokásait, s az ő műve szolgált forrásul e kis közleménynek is.

Az orosz nép hagyományai szerint az év eme szakában, tudniillik karácsonytól vízkeresztig, a föld alá rejtett kincsek mind fölfedezhetők. A „szent esték” alatt az újon született istenség lejön az égből és a földön jár, miért is ez időtájban mindenféle munkát véteknek tartanak. Minden ünnepi nap éjszakáján, karácsonytól vízkeresztig, éjfél tájban, szétnyílnak a mennyország kapui; a paradicsom gyönyörű térei, hol a nap lakik, előtárják nagyszerű kincseiket; a források és folyók vizei megelevenülnek, borrá változnak, s gyógyerőt nyernek; a fák lombokat és virágokat hajtanak s leveleik közt aranygyümölcsök érnek.

Meg kell jegyeznünk, hogy az újév az oroszoknál s általában minden szláv népnél eleinte márczius 1-én kezdődött, s e számítás érvényben állt egészen 1348-ig. Ekkor az újév kezdetét szeptember 1-re tették át, s így volt ez 1700-ig, amikor végre január első napjára állapították meg az év kezdetét.

Ama sok különös újévi szokás között, melyek Fehér-Oroszország földművelő lakóinál mai napig fennmaradtak, mindenekelőtt azt említjük föl, mellyel mintegy jelképileg szokták kifejezni az emberiség ama közös meggyőződését, mely szerint az újév magával hozza minden ember számára egy év boldogságát vagy szerencsétlenségét. Újév előestéjén két ifjút vezetnek házról házra. Az egyik, akit *gazdag kolyadának* neveznek, új és ünneplő ruhába van öltözve és fején rozskalászkából készített koszorút hord; a másik, akit

szegény kolyadának

hívnak, rongyos ruhát visel s fején kicsépelte szalmából készült koszorú van. Mikor egy kunyhóhoz vagy házhoz érkeznek, nagy lepedővel mindkét ifjút beterítik s felszólítják a ház

gazdáját, hogy válasszon közülök. Ha választása véletlenül a gazdag kolyadára esik, a látogatók egy dalt énekelnek, amelynek értelme az, hogy a gazda bő aratásra és sok pénzre számíthat az új évben; de ha a szegény kolyadát találná választani, szegénység vagy talán halál is lehet osztályrésze az új esztendőben.

Kis-Oroszországban, újév ünnepén, az asztalon búzakévéket raknak egymásra, melyek alá vagy közé nagy tortát vagy egyéb süteményt helyeznek. A családfő odaül a kévehalmaz mögé s kérdezi gyermekeit, hogy látják-e őt. „Nem látunk!” – felelik ezek. Mire az atya egy dalt kezd énekelni, melynek értelme oda megy ki, hogy az újévben a gabona oly magasra fog nőni, hogy őt (az atyát) aratáskor nem fogják meglátni gyermekei, ha búzája között járkal. Német írók szerint a XII. század körül hasonló szokás uralkodott a Balti-tenger partjain lakó szlávok között is, csak hogy nálok egy pap rejtőzött a búzakévek mögé.

Egy másik – vallásos buzgósággal megtartott – újévi szokás az oroszoknál a kásafőzés is. A kását az oroszok is kásának nevezik s kedvencz nemzeti eledelük. Ez esetben véve a gabonát, illetőleg az új évben várt aratást jelképezi, s élő lény gyanánt szólítgatják és beszélnek hozzá, mint valami előkelő úri nőhöz, kit, amikor jön, két más igen fontos egyéniség kísér: a *„tiszteletre méltó zab”*

és az

„arany árpa.”

A sokféle „mondá” közül, melyekkel az újévi kásafőzést kísérik, álljon itt egy:

„Haricskát (tatárkát) vetettek s nőni hagyták egész nyáron át. Szépen és rózsásan tenyészett és növekedett a mi haricskánk. Kérték, hívták a mi haricskáinkat, hogy látogassa meg Czarogradot (a czárok városát), s vegyen részt a fejedelmi lakomában. Elindult a haricska, fölkeresni Czarogradot, hercegekkel és bojárokkal, a tiszteletre méltó zabbal és arany árpával. Várták is a haricskát s megérkezéséig a kőkapunál maradtak. Herczegek és bojárok fogadták a haricskát s odaültették őt a cserfa asztalhoz lakmározni.”

A *sviaskyk* – karácsonyi és újévi ünnepek – vízkeresztkor érnek véget, amelynek előestéjét az oroszok szintén különös szokással ünneplik meg. Némely helyeken különböző nemű gabonakévéket halmaznak föl a temetőben (templom udvarán), miután az isteni tiszteletnek vége van, a barmokat oda hajtják s a kévéket és állásokat szentelt vízzel öntözik meg. Úgy látszik, hogy e szokás valami ősrégi ünnep maradványa oly időkből, mikor még a barmokat egész ünnepélyességgel hajtották ki a mezőre a tél elmúlása után. Ebből az is következtethető, hogy e szokás melegebb égaljú tájon születhetett, mint amilyen a mostani oroszok laknak, mert a vízzel való öntözés kissé időszerűtlennek látszik olyankor, mikor még minden folyó és patak be van fagyva. Éppen oly időszerűtlen az a másik szokás is, mely némely vidékeken vízkereszt napján: a *„kikelet jöveletek”* divatozik. E szokás abban áll, hogy a falu népe olyankor megfürdik, csak hogy az oroszok jelenlegi hazájában e fürdőt néha jégbe vágott lyukban végzik, melyet a folyón vagy tavon e célból szabadon tartanak, különben aligha

Újévi szokások az oroszoknál

Írta: Ismeretlen szerző

2020. december 30. szerda, 00:00 - Módosítás: 2022. július 06. szerda, 08:04

juthatnának fürdővízhez ama fagyos évszakban. Lehet, hogy e szokás valamely délibb tájról származott be az oroszok közé, vagy pedig a „kikelet érkezésének” változtatták meg és tették előbbre.

Forrás: Vasárnapi Újság XXIV. évfolyam 1. szám. 1877. 7.